

Denis Petrina

KŪNIŠKOS MEDIACIJOS: BIOMEDIJOS ŠIUOLAIKINĖJE KONTROLĖS VISUOMENĖJE

Lietuvos kultūros tyrimų institutas
Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius
El. paštas: denisas.duce@gmail.com

Šio straipsnio tikslas yra pristatyti, išsamiai aptarti ir kritiškai reflektuoti palyginus naują ir aktualų biomedijų konceptą, leidžiantį panaikinti (tariamą) dichotomiją tarp technologijų ir kūno. Pačia bendriausia prasme, biomedijos yra apibrėžtinios kaip toks medijavimo būdas, kai medijos tiesiogiai veikia biologinę kūno dimensiją, transformuodamos ją, ir *vice versa*. Straipsnio pradžioje pristatomas biomedijų radimosi kontekstas – kontrolės visuomenės (Gilles’is Deleuze’as). Pirmoje dalyje apžvelgiama biomedijų sampratos genezė bei aptariamos dvi biomedijų konceptualizavimo paradigmos – epistemologinė („tamsiųjų medijų“ (Eugene’as Thackeris)) ir etinė („pilkųjų medijų“ (Matthew Fulleri, Andrew Goffey)). Antroje straipsnio dalyje išryškintas biomedijų santykis su kiberbiopolitiniu režimu ir aptariama ypatinga, veikianti per biomedijas biogalios forma – neurogalia (Warrenas Neidichas). Galiausiai, paskutinėje dalyje yra svarstomos dvi galimos pasipriešinimo neigiamam biomedijų poveikiui linijos: negatyvi ir kritinė.

RAKTAŽODŽIAI: biomedijos, „tamsiosios medijos“, „pilkosios medijos“, biopolitika, kontrolė.

Įkontekstinant biomedijas: kontrolė ir / kaip biopolitika

Paradigmine tapusioje medijų studijose esė „Prierasas apie kontrolės visuomenės“ Gilles’is Deleuze’as aprašo naująją galios simptomatiką, kurią pavadina „kontrolės visuomene“. Remdamasis Michelio Foucault pasiūlyta distinkcija tarp disciplinos ir šiuolaikinėms visuomenėms būdingo *laissez faire* principo (kam vėliau bus vartojama biopolitikos samprata), Deleuze’as pastebi, kad pirmoji patyrė savotišką krizę, kuri davė akstiną formuotis tam, ką pats filosofas apibrėžia talpiu terminu „kontrolė“. Aprašydamas konceptualinę takoskyrą tarp disciplinos ir kontrolės, Deleuze’as pastebi, kad disciplinos ir kontrolės visuomenės skiriasi savo topologija, logika, formuojamomis subjektyvumo formomis bei galios technikomis ir technologijomis.

Pasak filosofo, disciplinos visuomenėse remiamasi institucine galia, kuri siekia formuoti vadinamąsias „uždaras vietas“ (Deleuze 2012: 272): kalėjimus, ligonines, fabrikus, mokyklas, pan. Savo ruožtu kiekviena erdvė suponuoja tam tikrą tapatybę *qua* subjektyvumo forma: kalinio, ligonio, darbininko, mokinio ir t. t. Tokią socialinę logiką būtų galima apibūdinti kaip stratifikacijos, arba pertrūkių, logiką: Deleuze’as rašo, kad disciplinos visuomenėse individas yra nuolatos verčiamas pradėti viską iš naujo (Deleuze 2012: 273), kitaip tariant, įgauti vis naują tapatybę ir atlikti vis kitokį socialinį vaidmenį iš jam siūlomo riboto repertuaro. Kitas svarus disciplinos visuomenės aspektas – ypatingas dėmesys produktyvumui. Kadangi disciplinos visuomenės atsiranda kartu su gamybos kapitalizmu, pagrindinis disciplinavimo siekis yra produkuoti apibrėžtas normas atitinkančius subjektus, didinti jų produktyvumą ir tokiu būdu reprodukuoti *status quo* – ir taip *ad infinitum*. Tai leidžia suprasti, kodėl kaip technologinį disciplinos visuomenės modelį Deleuze’as pasirenka varomas energijos mašinas.

Priešingai nei disciplinai, kontrolei vykdyti nėra reikalingos nei reguliuojančios institucijos, nei konkrečios erdvės: pačia plačiausia prasme kontrolė yra *atopinė*, arba, tariant Deleuze’o žodžiais, kontrolė yra „laisvai pasklidusi“ (Deleuze 2012: 4), operuojanti atviroje aplinkoje. Disciplinai yra būdingi pertrūkiai, fazės, pakopos, tarpniai, o kontrolė yra apibrėžtina kaip tęstinė: užuot veikus bendros normos pagrindu, kontrolė funkcionuoja kaip tinklinė aplinka, arba, skolinantis Deleuze’o terminą, kaip savotiškas asambliažas, kuriame heterogeniški elementai nuolatos sąveikauja tarpusavyje, veikia vienas kitą ir yra veikiami vienas kito. Asambliažo terminą pasirenku neatsitiktinai – kaip negalima išardyti asambliažo, išskaidyti jo į atskirus komponentus, taip pat negalima sustabdyti įtinklintos kontrolės: net jei vienas ar kitas kontrolės tinklo elementas ir nustoja funkcionuoti, kontrolė yra vykdoma toliau. Taip yra todėl, kad kontrolei vykdyti nereikia nei tapatybių, nei subjekto *per se*: viena svariausių Deleuze’o įžvalgų yra ta, kad konkrečius, fizinius

kūnus turinčius individus kontrolės visuomenėje keičia divida – paprastai tariant, duomenys apie individą, jo virtuali reprezentacija. Vertinant kontrolę iš šios perspektyvos, galima teigti, jog ji darosi kibernetine: kontrolės visuomenės tikslas nėra didinti jos narių produktyvumą, bet gaunant duomenis nustatyti ryšius tarp narių, formuoti tinklus ir valdyti juos.

Kaip tai yra daroma? Kaip vieną pagrindinių priežasčių, lėmusių disciplinos visuomenių evoliuciją į kontrolės visuomenes, Deleuze'as įvardija technologinį lūžį: perėjimą nuo paprastų prie sudėtingų mašinų. Nesunku nujauti, kad kontrolė turi mažai ką bendro su produktyvomis, energijos varomomis mašinomis – jas keičia sudėtingos mašinos, arba kompiuteriai, kurie veikia algoritmų principu, taigi – (beveik) autonomiškai. Komentuodamas Deleuze'o esė, Alexanderis Galloway'us pastebi, jog senosios Deleuze'o filosofijos – pavyzdžiui, kūno be organų arba rizomos – pasirodo kaip nebeadekvačios kontrolės visuomenės realijoms aprašyti. Būtent kompiuteris, pasak Galloway'aus, yra pagrindinė filosofema, nusakanti kontrolės visuomenės logiką (Galloway 2012: 524). Viena vertus, ši Galloway'aus pastaba pabrėžia ypatingą „bendradarbiavimo“ tarp filosofijos ir medijų studijų poreikį, siekiant rasti atsakymą į klausimą, kaip viena kitą veikia kibernetinė ir materialinė tikrovė ir kaip šioje poroje atsiranda trečiasis – kontrolės – elementas. Tačiau, antra vertus, ji nurodo į, savotiška prasme, konceptualinę lakūną abiejose disciplinose: kaip kalbėti apie kompiuterizuotą ir kibernetizuotą kontrolės visuomenę, išvengiant tiek perdėto deskriptyvumo, tiek atsieto nuo empirinės tikrovės abstraktumo? Kaip atrasti bendrą vardiklį tarp šių trijų dėmenų?

Lentelė, vaizduojanti konceptualinę takoskyrą tarp disciplinos ir kontrolės

	DISCIPLINA	KONTROLĖ
<i>Topografija</i>	Uždaro erdvės	Laisva cirkuliacija
<i>Logika</i>	Pertrūkiai	Tęstinumas
<i>Subjektyvumo formos</i>	Subjektas	Dividas
<i>Disciplininis atitikmuo</i>	Termodinamika	Kibernetika
<i>Technologinis modelis</i>	Varomos energijos mašinos	Kompiuteriai

Šiame straipsnyje siūloma prieiga – konceptualizuoti kontrolę (bei kontrolės technologijas – tiek strategijų, tiek konkrečių medijų prasme) kaip biopolitinį faktorių, o tai reiškia – įvesti dar vieną – biologinį – dėmenį. Kaip, sekdamas Tiziana Terranova, teigia Sandra Robinson, neįmanoma ignoruoti biologinio kontrolės aspekto, nes kontrolė atsiranda kaip „atsakas į augančią žmonių daugybę (*multitude of people*), procesus, informaciją ir tinklų dalis, kurie turėtų įgalinti vykdyti kontrolę tėkmių viduje ir tarp jų, bei iš jų tinklo navigacinių taškų (*waypoints*)“ (Terranova

2004: 41; Robinson 2016: 6). Rašydamas apie biopolitikos atsiradimą, Eugene'as Thackeris išsako panašią pastabą: jo nuomone, biopolitinė valdysena atsiranda kaip bandymas valdyti ir reguliuoti biologinį objektą – gyvuosius daugius (*living multiplicities*) (Thacker 2011: 152). Galiausiai, vertinti kontrolę kaip biopolitikos strategiją (arba net invariantą ar sinonimą) leidžia ir paties Michelio Foucault (kaip biopolitikos termino pradininko) biopolitikos konceptualizavimas kaip „aplinko-kūros meno“ (*environmentalité*) (Foucault 2008: 260), kurį Foucault priešpriešina senosioms disciplinos paradigmoms. Šia prasme biopolitika nėra apibrėžtina vien kaip gyvybės valdymo technologijų visuma, bet ją taip pat derėtų suvokti kaip tam tikrą galių ekologiją, kurioje biogalia sąveikauja su skirtingais aplinką sudarančiais komponentais ir reguliuoja jų tarpusavio sąveikas. Tad iš esmės Deleuze'o aprašyta kontrolės paradigma yra biopolitinė.

Vis dėlto, įvedus biologinį dėmenį, atsiranda dar viena konceptualinė įtampa – tarp imanentiškos, nuolat kintančios ir besipriešinančios kontrolei gyvybės ir šaltos, algoritmų principu veikiančios mašinos. Kaip *medijuojantį* terminą Thackeris siūlo konceptualinį naujadarą – *biomedijas*. Pasak Patricia'os T. Clough, biomedijos žymi konceptualinį lūžį tarp autopoezinio (reprodukuojančio save) kūno ir naujojo kūno modelio – biomedijuojamo kūno. Tad biomedijos suvoktinos kaip medijos, techniškai keičiančios kūno gebas, keisdamos jo materialinį informacinį substratą (Clough 2010: 208). Pirmoje straipsnio dalyje bus pristatytos biomedijų sampratos atsiradimo priežastys, jos prasminis turinys ir konceptualinės ribos, aptartos dvi biomedijų interpretacijos – kaip „tamsiųjų medijų“ ir „pilkujų medijų“. Antroje dalyje bus mėginama pažvelgti į biomedijas kritiškai, lokalizuojant jas biopolitikos kontekste, ir glaustai aptarti, kaip biomedijos virsta naujos biogalios formos – neurogalios – įrankiu. Galiausiai, paskutinėje, trečioje, straipsnio dalyje bus pristatyti ir įvertinti konceptualiniai ir praktiniai pasipriešinimo neigiamai biomedijų įtakai scenarijai.

Biomedijos: nuo „tamsiųjų medijų“ epistemologijos prie „pilkujų medijų“ etikos

Konceptualizuojant biomedijas, svarbu iškart nustatyti šios sampratos turinį: terminu „biomedijos“ nemėginama apibūdinti *konkrečių medijų* (nors vienos medijos turi stipresnį biomedijinį poveikį nei kitos), bet veikiau įk kontekstinti ir paaiškinti tokią įdomią *padėtį*¹, kai medijos veikia biologinį matmenį – kūną – plačiaja prasme keisdamos jį, kaip šią sąveiką aprašo Patricia T. Clough, „kūno informacinį

¹ Autoriaus manymu, apie biomedijas taip pat prasminga kalbėti kaip apie konceptualinį įrankį, leidžiantį stebėti, vertinti ir kritiškai reflektuoti biologinį medijų poveikio matmenį, ką ir daro visi straipsnyje nagrinėjami autoriai.

substratą“ bei tokiu būdu transformuodamos patį kūno materialumą (Clough 2010: 208). Akivaizdu, kad tokia prieiga reikalauja kitokių nei įprastos kūno, materialumo, informacijos ir, galiausiai, pačių medijų interpretacijos. Pats Thackeris veikale „Biomedijos“ (*Biomedica*) kalba apie jas kaip apie tokią (iš esmės filosofinę) situaciją, kai ilgą laiką klasikinėje filosofijoje gyvavusi dichotomija tarp kūno ir medijų, arba kūno ir mašinos (technikos) praranda savo prasmę (Thacker 2004: 14). Toliau aptarsiu tokios situacijos teorines-disciplinines biomedijų prielaidas bei šios sampratos filosofines pasekmes.

Formuluodamas biomedijų sampratą, Thackeris pateikia tris šio naujadaro poreikį grindžiančias prielaidas. Pirmoji – paties kūno kaip medijos suvokimas. Filosofas sąmoningai nusigręžia nuo anatomistinių-organicistinių kūno sampratų, kurios traktuoja kūną kaip užsklęstą sistemą ir užbaigtą struktūrą. Tokiam filosofiniam diskursui yra būdingas, paties Thackerio žodžiais tariant, „nerimas dėl kūno“ (Thacker 2004: 6) – kartais latentinė, o kartais eksplicitiškai reiškiamą baimę, kad išoriniai objektai (šiuo atveju – technologijos arba medijos) neigiamai veikia kūną ir pažeidžia jo tariamą holistiškumą. Trumpai tariant, kūnas nėra stabilus anatomicinis konstruktas, bet, priešingai, procesualus, dinamiškas ir nuolat kintantis darinys, tiek veikiamas jį supančios aplinkos, tiek sąveikaudamas su ja – *ergo* medija.

Antroji Thackerio minima prielaida – biologijos technologizavimas. Šį paradigminį lūžį filosofas aiškina taip: anksčiau galiojusi (linijinio) ryšio tarp technologijos ir kūno „sąsajos“ (*interface*) (Thacker 2004: 6) metafora netenka savo prasmės; tokių disciplinų, kaip biotechnologijų, bioinžinerijos ar bioinformatikos, atsiradimas paskatino iš naujo ieškoti būdų šiam ryšiui konceptualizuoti. Šios disciplinos privertė panaikinti ontologinę priešpriešą tarp biologijos ir technologijos, nes, kaip taikliai apibūdina Thackeris, „biologija „informuoja“ skaitmeniškumą (*the digital*), lygiai taip pat, kaip skaitmeniškumas „įkūnija“ (*corporealizes*) biologiją“ (Thacker 2004: 7). Apibrėžtame kontekste biomedijų samprata pasirodo kaip parankus tarpininkas, panaikinant ankstesnę konceptualinę įtampą; biomedijos leidžia reformuluoti kūno sampratą, aptikti joje dvejopą ryšį, kuriame vienas dėmuo nėra redukuotinas į kitą: viena vertus, kūnas yra suvokiamas kaip *biologinis*, arba biomolekulinis kūnas *per se*, antra vertus – kaip kūnas, kurį galima „kompiliuoti“ per vizualizavimą, modeliavimą arba duomenų rinkimą (Thacker 2004: 13). Būtent šioje tarpinėje pozicijoje (tarp biologinio skaičiavimo (*biological computing*) ir skaičiavimo biologijos (*computational biology*))² būtų galima lokalizuoti biomedijas.

² Žodžiai „*computing*“, „*computational*“ verčiami kaip „skaičiavimas“, „skaičiavimo“ dėl egzistuojančio, taip pat plačiai vartojamo bioinformatikoje termino – skaičiavimo sistemos (*computational systems*). Suprantama, kad „*computing*“ neapsiriboja vien tik skaičiavimu. Kaip alternatyvas būtų galima svarstyti algoritminę biologiją, informacinę biologiją (pagal analogiją su informacinėmis technologijomis).

Galiausiai, paskutinė, trečioji, prielaida, išplaukianti iš pirmųjų dviejų ir pagrindžianti jas, yra kibernetikos ir gyvybės mokslų sintezė. Nors iš pirmo žvilgsnio šios dvi disciplinos atrodo negiminingos ir net nebendramatės, jas sieja vienas bendras terminas – *informacija*. Pačia bendriausia prasme, vystantis technologijoms, tiek genetinis kodas galėjo būti konvertuojamas į vienetų ir nulių seką bioinformatikoje, tiek, *vice versa*, kompiuterinis kodas galėjo turėti tiesioginę įtaką biologiniams procesams bioinžinerijoje. Šiems procesams apibūdinti Thackeris vartoja iš Levo Manovicho pasiskolintą transkodavimo sąvoką, nurodančią į dviejų heterogeniškų medijų sistemų ar objektų konvertuojamumą (Thacker 2004: 8; 73). Transkodavimas yra pagrindinis biomedijų veikimo principas, nes jomis siekiama tiesiogiai arba netiesiogiai perprojektuoti (*reengineer*) ir perkurti (*redesign*) kūną (Thacker 2004: 10).

Būtent pastarasis aspektas, atrodo, reikalauja daugiausiai filosofinės refleksijos. Thackeris išverčia biomedijų problematiką į filosofijos kalbą, apeliuodamas į Barucho Spinozos pusiau retorinį klausimą „ką geba kūnas?“. Sekdami Thackeriu, turėtume suvokti biomedijas kaip savotišką (technologiskai informuotą) bandymą iš naujo užduoti šį klausimą ir, atitinkamai, ieškoti naujų atsakymų. Kūnas kaip medija, kompiliuojamas kūnas, transkodavimas verčia suvokti kūno statusą konceptualiniame biomedijų lauke, kaip tai formuluoja pats filosofas, kaip „kūną daugiau nei kūną“. Biomedijuojamas kūnas yra procesualus, tad, Thackerio teigimu, paveiktas biomedijų „atgal gaunamas kūnas nėra tapatus kūnui, kuris buvo iki tol“ (Thacker 2004: 6). Tokią kūno transformaciją galima aiškinti *remediacija* – sąvoka, kurią Thackeris skolinasi iš Richardo Grusino ir Jay’aus Davido Bolterio. Jie performuluoja pačią medijų sampratą, teigdami, kad medija yra ne (vien) tai, kas medijuoja, tarpininkauja, bet tai, kas *remedijuoja* – taigi perkuria (Grusin, Bolter 1999: 98). Remediacijos terminu žymima dinamika tarp dviejų biomedijų polių: *imediacijos* (kai medijos tarsi „dingsta“ iš horizonto ir nėra pastebimos ar tiesiogiai patiriamos medijuojamo kūno) ir *hipermediacijos* (kai kūnas yra prisotinamas medijų kuriamomis reikšmėmis, tampa jų investicijų *locus*).

Imediacijos ir hipermediacijos problematika toliau nagrinėjama esė „Tamsiosios medijos“ (*Dark Media*), kur Thackeris bando pažvelgti į šias biomedijų poveikio ypatybes kaip į epistemologinę problemą. Performuluodamas ir konceptualizuodamas biomedijas kaip „tamsiąsias medijas“³, filosofas apibūdina aporišką biomedijų kaip tamsiųjų medijų mediacijos būdą, grindžiamą negatyvia arba anti-komunikacija, kaip *ekskomunikaciją*: „dvigubą judesį, kai komunikacijos imperatyvas yra išreiškiamas kaip komunikacijos negalimybė“ (Thacker 2014: 80). Skirtingai nuo

³ „Tamsiosios medijos“ nėra biomedijų rūšis ar porūšis; veikiau biomedijų konceptualizavimas kaip „tamsiųjų medijų“ nurodo į neatsietinas nuo jų epistemologines (pažinimo ir supratimo) problemas.

komunikacijos, kuri yra semiotinė (naudojami simboliai, kuriamos reikšmės, perduodamos žinutės), ekskomunikacija yra, bent jau tradicine prasme, *asemiotinė*; tad Marshallo McLuhano postulatą apie konvencionalias medijas – „medija yra žinutė“ – virsta į Thackerio siūloma tamsiųjų medijų formulę: „daugiau nebebus jokių žinučių“ (Thacker 2014: 80). Šioje formulėje užkoduotas tam tikras „antihumanizmas“ (Thacker 2014: 86), nes (bio)medijavimo procesas nebėra grindžiamas subjekto kognityvinėmis gebomis kurti ar dekoduoti žinutes, bet taikosi į patį kūną, jo afektyvius, nesąmoningus ar sąmoningus registrus, kontingentišką biologiją. Kitaip tariant (prie to dar grįšiu kitame skyriuje), užuot veikusios subjektą (kategorija, kuri, biomedijų atveju, yra perteklinė), jos veikia kūno materialumą. Bet tai anaipol nereiškia, kaip jis išpėja, kad medijos yra „sugedusios“, priešingai, „jos veikia per gerai – taip gerai, kad iš esmės mediacija vyksta lygmenyje, kuris yra anapus tradicinių žmogiškosios mediacijos formų“ (Thacker 2014: 129). Vertinant epistemologiškai, šis tamsusis biomedijų aspektas verčia susimąstyti apie „juodosios dėžės“ problematiką: nors biomedijų atveju gan aiški įvestis ir išvestis, negalime atsekti, stebėti ir suprasti tarp šių dviejų fazių vykstančio medijavimo proceso. Kitaip tariant, išliekant Spinozos iškelto „ką geba kūnas?“ klausimo rėmuose, negalime artikuliuoti, kokias transformacijas patiria mūsų kūnas, ir, apskritai, ar mūsų kūnas yra patyręs transformaciją. Tad Thackeris reziuumuoja: „medijos yra gyviausios (*ergo* – biomedijos – pastaba mano, D. P.) būtent tą akimirką, kai jos yra mažiausiai pasiekiamos“ (Thacker 2014: 140).

Thackerio pasiūlytą „tamsiųjų medijų“ konceptą būtų galima gretinti su „pilkųjų medijų“ samprata, kurią formuluoja Matthew Fulleri ir Andrew Goffey knygoje *Blogosios medijos (Evil Media)*. Tačiau Thackerį labiau domina šiuolaikinių (bio)medijų infrastruktūros epistemologinės dilemos, o Fulleri ir Goffey sutelkia daugiau dėmesio į jos etinį aspektą. Inspiruoti Primo Levi „pilkosios zonos“ sąvokos, autoriai apibūdina pilkąsias medijas kaip tokias, kurių veikimo principas yra „etiškai dviprasmiškas, kurių ribos yra prastai apibrėžtos, o vidinė struktūra – sudėtinga“ (Fuller, Goffey 2012: 11). Taigi pilkosios medijos yra sinonimiškos nepasitebimoms kasdienėms mediacijoms. Autorių teigimu, šiuolaikinėje ekonomikoje (kurią jie apibūdina kaip informacijos ekonomiką) pilkosios medijos yra savotiškas įstatymas, „kodifikuojantis skirtingas elgesio formas tarp savęs ir kitų darinių, kurio pasekmė – išoriškai standartizuotų elgesio formų kūrimas“ (Fuller, Goffey 2012: 131). Būtent šis aspektas leidžia tapatinti pilkąsias medijas su biomedijomis: Fulleri ir Goffey apibrėžia pilkumą kaip šiuolaikinio socialinio pasaulio „afektyvią ir percepcinę sąlygą“ (Fuller, Goffey 2012: 12); kitaip tariant, medijos (per)konfigūruoja kūniškus afektus, potyrius ir būsenas: „malonumas, baimė, technologinis entuziazmas, švelniai hipnozė, euforija, bjaurūs jausmai ir paranojinis pyktis yra

sąlygojami objektų ir objektyvių formų, kurie sudaro jų (*medijų* – pastaba mano, D. P.) aplinką“, rašo autoriai.

Šios afektyvios manipuliacijos gali būti vertinamos ne tik iš etinės, bet taip pat ir iš estetiškos perspektyvos, kaip teigia patys medijų teoretikai. Jų įsitikinimu, „yra estetika, kuri yra neatskirama bei neatsiejama nuo technologijų, technikų, praktikų ir įrenginių, sudarančių šiuolaikinių visuomenių abstrakčias infrastruktūras“ (Fuller, Goffey 2012: 13). Etinis, išverstas į politinį biomedijų aspektas bus toliau probleminamas kitame skyriuje, pristatant kritinę Patriciaos T. Clough biomedijų interpretaciją. Estetinis, arba biomedijų dizaino, aspektas bus aptartas, analizuojant originalią Warreno Neidicho neurogalios koncepciją.

Biomedijos kaip biopolitikos simptomas: nuo biomedijuojamo kūno prie prefrontalinės žievės valdymo

Medijų teoretikė, feministė Patricia T. Clough praplečia biomedijų kaip „tamsiųjų“ ir „pilkųjų“ medijų paradigmą, įvesdama į ją (bio)politinę dimensiją. Savo monografijoje *Vartotojo pasąmonė: apie afektą, medijas ir matą* (*The User Unconscious: On Affect, Media, and Measure*) ji teigia, kad „kompiuterinės technologijos, neoliberalizmas, biopolitika vis dar skverbiasi į žmogaus subjektyvumo ir socialumo ontologinius pagrindus“ (Clough 2018: ix). Remdamasi Deleuzeo „kontrolės visuomenių“ konceptualine eksplikacija bei ankstesniame skyriuje aptarta anti-anatomistine kūno samprata, Clough sieja neoliberalios biopolitinės galios infrastruktūrą su nauju kūno modeliu, tampančiu pagrindiniu kontrolės taikiniu. Senąsias galios formas atitinkantį kūną kaip organizmą (kurį Clough apibrėžia kaip autopoetinį) keičia „kūnas kaip mašininis asambliažas, kur „mašininis“ nereiškia nei „mechanicistinis“, nei „organizminis“, bet veikia atitinka afektyvumo, srovių ir energijos tėkmių materialumą“ (Clough 2018: 76). Toks kūnas, pasak Clough, yra šiuolaikinio biokibernetinio kapitalo investicijų vieta (Clough 2018: 77).

Kadangi būdvardis „biokibernetinis“ aiškiai suponuoja tiek biologinį, tiek technologinį komponentus, apie medijų teoretikės aprašomą kūną yra prasminga kalbėti kaip apie *biomedijuojamą* kūną. Svarbu suvokti kontekstą, kuriame atsiranda tokia kūniškumo konfigūracija. Kaip minėta, informatikos-kibernetikos požiūriu, disciplinos *ancien régime* apibūdintinas kaip *autopoetinė* sistema, kuri kuria save pačią per reprodukciją. Šios sistemos kūniškumo modelis yra organizmas, kurį su sistema sieja linijinis arba pusiau deterministinis santykis (kūnas yra formuojamas sistemos). Priešingai, naujasis režimas, kurį Clough bei kitos feministės įvardija kaip techno-onto-post-biologinį (kuris yra sinonimiškas Deleuzeo aprašytai kontrolei), yra sietinas su atviromis sistemomis. Tokios sistemos yra nelinijinės,

nes nėra įmanoma nusakyti vienos sistemos poveikio kitai per priežastinį ryšį, nedeterministinės, nes tiesioginis poveikis nėra galimas, ir, galiausiai, metastabilios, taigi – dinamiškos ir nuolat kintančios. Tomis pačiomis kategorijomis galima apibūdinti ir atvirose sistemose atsirandantį kūno modelį – biomedijuojamą kūną, kuris yra nusakomas per tai, „ką geba daryti kūnas – jo afektus – o tai savo ruožtu nurodo į politines-ekonomines ir teorines investicijas į materijai būdingą saviorganizaciją, arba materijos gebą būti informacinei, suteikti kūnui formą“ (Clough 2018: 207–208).

Clough teigimu, biomedijos yra iššūkis kūno-kaip-organizmo autopoetiškumui (Clough 2018: 208), nes jos keičia patį jo informacijos substratą ir eksploatuoja jo virtualias gebas. Teoretizuodama virtualumą, Clough remiasi Deleuze'o, o, tiksliau tariant, jo interpretatoriaus – Briano Massumi – virtualumo samprata. Massumi, kaip ir Deleuze'as, panaikina (tariamą) priešpriešą tarp aktualumo (to, kas realizuota, manifestuota) ir virtualumo, vertindamas šias dvi plotmes kaip skirtingais būdais jutimui prieinamus ontologiniusodus. Jis apibrėžia virtualumą kaip „tai, kas yra maksimaliai abstraktu, bet tikra; ko tikrovė yra grynas potencialumas“ (Massumi 2002: 58). Massumi koncepcijoje „portalas“ į virtualumą yra afektai – kūno gebos veikti ir būti paveiktam. Clough pabrėžia afektyvaus matmens svarbą, suvokiant, kaip veikia šiuolaikinės biomedijos. Biomedijos tarsi techniškai įrėmina afektą, paveikdamos kūno „metastabilumą“ ir tokiu būdu brėždamos tai, ką, skolindamasi Massumi metaforą, Clough vadina „kūno perspektyvomis“ (Clough 2010: 209). Kaip vyksta kūno perspektyvų brėžimas? Katherine Hayles pateikia tris kūno perspektyvų vektorius: somatinius atsakus, taktilinį grįžtamąjį ryšį ir kognityvines veiklas (Hayles 2006: 138), kuriuos apibendrintai būtų galima suvokti kaip afektyvią ortopediją.

Kritiškai reflektuodama Thackerio išvalgas apie biomedijas, Clough pastebi, kad, nors filosofui ir pavyko nužymėti biomedijų (bio)politinę ekonomiką (pavyzdžiui, jis aptaria koreliaciją tarp diagnostinių testų ir šių testų vartotojų duomenų rinkimą (Thacker 2004: 55–56)), jis vis dėlto yra linkęs suvokti kūną kaip organizmą (autopoetinę sistemą), o ne kaip nuolatos biomedijuojamą kūną (atvirą sistemą). Clough kelia kritinį klausimą: kaip biologiniai kūno duomenys virsta (bio)kapitalu? Jos įsitikinimu, tarpinis terminas, kurį visiškai ignoruoja Thackeris, yra kūno *afektai*. Afektai, kaip aiškina Clough, yra įrašyti į „vaizdų cirkuliaciją, kuri sužadina jau patenkintą norą, jau išpildytą paklausą, nes kapitalas pasisavina vertę iš afekto“ (Clough 2010: 220–221). Kitaip tariant, afektai – atviros biomedijuojamo kūno sistemos produktai – medijuojami taip, kad būtų kuo labiau prognozuojami ir kuo parankesni ekonomiškai. Tokioje biopolitinėje konfigūracijoje biomedijuojamas kūnas, kaip teigia Clough, yra „dirbantis kūnas“ (Clough 2010: 215). Įdomu tai, kad,

priešingai nei disciplinos visuomenėse, kurios rėmėsi aiškiais subjektyvumo formomis (kaip jau aptarta įžangoje, darbininko, mokinio, ligonio, pan.), (bio)politinės ekonomijos funkcionavimui subjekto kategorija yra perteklinė. „Afektyvūs kūnų pajėgumai [...] suvokiami kaip tokie be subjekto, net be individo kūno, o tai leidžia įsigalėti kontrolės ir politinio reguliavimo biurokratinėms procedūroms populiacijų gyvybės saugumo srityje“ (Clough 2010: 222), – aiškina Clough. Tai reiškia, kad šiuolaikinė (bio)politinė ekonomija remiasi „pažeidžiamumo biologija“ – kai ištišos populiacijos yra pažeidžiamos ne tik ligų, gyvybės ar mirties požiūriu, bet taip pat darosi priklausomos nuo valstybinių ir tarptautinių politinių sprendimų šiose srityse (Clough 2010: 223).

Ar įmanomas pasipriešinimas tokiai totalizuojančiai biomedijų įtakai? Clough pagrįstai pastebi, kad imanentiškas kūnui potencialumas yra, viena vertus, autopoiezės paneigimas, o, antra vertus, naujos biopolitinės paradigmos taikynys. Tačiau ši naujoji (bio)politinė ekonomija nėra biomedijuojamo kūno priežastis – veikia jo radimosi sąlyga. Nors dabartinė neoliberali santvarka eksploatuoja afektą – „jo atvirumą, netikėtą radimąsi (*emergence*), kūrybingumą (Clough 2010: 224) – Clough įspėja, kad tiesioginis afekto santykis su virtualumu veikia dvejopai. Vadinasi, virtualumas visada išlieka pasipriešinimo pažadu.

Išties originalią biopolitikos ir biomedijų sąsajos konceptualizaciją siūlo medijų teoretikas ir menininkas Warrenas Neidichas straipsnyje „Kognityvinis kapitalizmas ir prefrontalinės žievės valdymas“ („*Cognitive Capitalism and the Governance of the Prefrontal Cortex*“) Jis įveda „neurogalios“ terminą, siekdamas pabrėžti kognityvinę-afektyvią šiuolaikinės biopolitikos dimensiją. Neidichas apibrėžia neurogaliją kaip „biogalios tipą, kuris, užuot normalizavęs ir valdęs populiacijas ir kūnus, mobilizuoja smegenis ir sąmonę, produkuodamas tobulesnį nei kada nors egzistavusių globalųjį vartotoją ir pilietį“ (Neidich 2017: 188). Žodžiu „vartotojas“ Neidichas nusako individą, vartojantį ne tik materialius produktus, bet, kognityvinio kapitalizmo kontekste, informaciją, mokėdamas ne tiek pinigais, kiek savo dėmesiu. Žvelgiant iš šios perspektyvos, Neidicho idėja atliepia Fullerio ir Goffey aprašytą „informacijos ekonomiką“, kurią įgalina šiuolaikinės (bio)medijos. Kaip ir Clough, Neidichas kalba apie mentalinį-kognityvinį, arba afektyvų, darbą, ypatingą dėmesį skirdamas neurofiziologiniam šio darbo aspektui: jei, Clough teigimu, afektų cirkuliacija leidžia formuoti receptyvų biogaliai biomedijuojamą kūną, Neidichas išverčia afekto sampratą į neurobiologijos kalbą, teigdamas, jog neurogalia formuoja „neuronų architektūrą“ (Neidich 2017: 187).

Neurogalios konceptas pasirodo kaip itin parankus, norint konceptualizuoti šiuolaikinės biopolitikos veikimo principą, panaikinant įtampą tarp biologijos, filosofijos ir medijų studijų. Pagrindinė Neidicho tezė yra ta, kad neurogalia veikia

somatiškai, aktyvuodama konkrečią smegenų dalį – prefrontalinę žievę. Ši smegenų dalis, be daugelio kitų funkcijų, yra atsakinga už emocijas, trumpalaikį dėmesį, ilgalaikį problemų sprendimą ir prisitaikymą prie aplinkos. Neidicho neurogalios koncepto teorinė atrama yra Catherine'os Malabou neuroplastiškumo samprata, kuri suponuoja kūno, sąmonės ir subjekto triados plastiškumą, taigi – dinamiškumą, procesualumą ir situatyvumą. Remiantis Massumi išvalga, kad tarp kūniško potyrio ir sąmoningo šio potyrio suvokimo yra pusės sekundės trukmės intervalas (Massumi 2002: 29), galima teigti, kad neurogalia kaip tik įsiterpia į tą tarpsnį tarp percepcijos ir veiksmo (Neidich 2017: 192), stimuliuodama ne tik tam tikras reakcija ar poelgius, bet ir formuodama įpročius. Aprašydamas šiuolaikinę neurokapitalizmo infrastruktūrą, medijų teoretikas pabrėžia, kad joje ypač svarbų vaidmenį atlieka farmacija, vartotojų elgsenos mokslai, programinė įranga (*software agents*) ir eksperimentiniai specialieji efektai (Neidich 2017: 191). Kitaip tariant, neurogalia veikia kaip afektų paskirstymas ir perskirstymas.

Kaip veikia šis perskirstymas biomedijų atveju? Neidichas pastebi tendenciją, kad šiuolaikinėms medijoms yra būdinga ypatinga „vizualinė ir kognityvinė ergonomika“ (Neidich 2017: 191), kuri yra kuriama atsižvelgiant į žmogaus kognityvinį-sensorinį aparatą. Ši ergonomika yra konvertuojama į ekonomiką, nes medijos projektuojamos tokiu būdu, kad patrauktų, išlaikytų ir išnaudotų vartotojų dėmesį, o tai yra pagrindinė „valiuta“ virtualioje erdvėje. Tai nėra lengva užduotis, nes, kaip pastebi Neidichas, dabartinį medijų landšaftą galima apibūdinti kaip „sensorinę-vizualinę anarchiją“ (Neidich 2017: 195). Tam, kad sensorinėje-vizualinėje anarchijoje būtų galima pritraukti vartotojo dėmesį, yra kuriami „traukos asambliažai“. Traukos asambliažai apibūdinami kaip heterogeniški dariniai, kurie veikia skirtinguose lygmenyse (medijiniame, audiovizualiniame, lingvistiniame, fiziologiniame, psichologiniame, ir pan.), ir kurių pagrindinė paskirtis yra formuoti dėmesio vektorius (panašius į Clough aprašytas „kūno trajektorijas“), kurie verčia smegenis „pažiūrėti ir įsiminti“ (Neidich 2017: 195). Vienas iš traukos asambliažų fokolinių taškų yra dizainas kaip vizualinių elementų visuma, determinuojanti vartotojo patirtį. Vartotojo sąsajos ir patirties dizainas (*UI / UX Design, User Interface / Experience Design*) yra neatsiejamai susijęs su vartotojo patirties algoritmizavimu, adaptyvumu ir prediktyvumu, o tai leidžia neurogaliai naviguoti atvirose metastabiliuose sistemose, kuriose tiesioginis poveikis nėra įmanomas. Tad neurogalia pradeda veikti ne aktualumo, bet, ką jau pastebėjo Clough, potencialumo plotmėje. Neidichas vadina tokią algoritmizuotą infrastruktūrą „prognostine tvarka“: jis aiškina, kad algoritmai performuluoja „ateities sąlygas kaip tokias, kurios yra pasirenkamos ir uždarnos. Tai paneigia idėją, kad ateitis yra tai, kas yra nežinoma“ (Neidich 2017: 196).

Dar vienas svarus neurogalios aspektas – skatinti dopamino išskyrimą. Dopaminas, konvencionaliai žinomas kaip malonumo arba laimės hormonas, taip pat yra tiesiogiai susijęs su dėmesiu ir atmintimi, nes jis verčia intensyviau dirbti neuronus prefrontalinėje žievėje, kur jo koncentracija yra keturgubai didesnė, palyginus su kitomis smegenų zonomis (Neidich 2017: 190). Kadangi Neidichas susieja neurogaliją su prefrontalinės žievės valdymu biomedijų pagalba, ji taip pat gali versti kūną patirti teigiamus afektus, o tai, savo ruožtu, reiškia, kad kūnas pripažįsta neurogalios siūlomas malonumo formas kaip *savo* malonumo formas. Čia vėlgi galima pastebėti straipsnio pradžioje artikuliuotą lūžį tarp senųjų galios formų – disciplinuojančių, ribojančių, baudžiančių – ir naujosios: produktyvios, skatinančios, suteikiančios malonumo. Tad prasminga užklausti, kokiais būdais būtų galima priešintis biomedijų pagalba vykdomai kontrolei, nukreiptai ne į subjektą, o į jo kūną, smegenis ir afektus?

Anapus biomedijų: „nekomunikacijos vakuolės“ ir „blogosios medijos“

Grįžtant prie Clough pasiūlytos biomedjuojamo kūno definicijos, virtualumas, prieigą prie kurio turi bet kokia atvira sistema, visada išlieka atsvara totalizuojančiai kontrolei. Imanentiškas kūnui produktyvumas, afektyvumas (reiškiantis, kad kūnas ne tik gali patirti afektus, bet ir veikti pats), vitališkumas aiškiai suponuoja neatsiejamą nuo kūno rezistencinę galią. Panašią pastabą išsako Deleuze'as, teigdamas, jog, kai galia pradeda taikytis į gyvybę, pati gyvybė pradeda jai priešintis (Deleuze 2006: 92–93). Antra vertus, Andrew Culpas veikale *Tamsusis Deleuze'as (Dark Deleuze)* savais žodžiais atliepia Galloway'aus pastabą: šiuolaikinė kontrolės paradigma sėkmingai integravo į save pamatinius Deleuze'o filosofijos principus ir veikia pagal juos. Afirmatyvus Deleuze'o filosofijos skaitymas, kaip pagrįstai pastebi Culpas, turi tamsiąją pusę, kurią deliozininkai yra linkę ignoruoti; jie ne visada atsižvelgia į tai, kad „afektai yra valdomi tironų, molekulinės revoliucijos paverčiamos fašistinėmis, o nomadinės karo mašinos yra įtraukiamos į kovą už valstybę“ (Culp 2016: 13). Ši pastaba yra ypatingai svarbi biomedijų kontekste, juk, kaip aptarta, jos taikosi į psichosomatinius registrus ir formuoja biogaliai palankų kūną ne drausdamos, ribodamos, ar įbaugindamos, bet produkuodamos, motyvuodamos elgtis biogaliai parankiais būdais ir atsilygindamos už tokį elgesį.

Vadinasi, viena vertus, skatinamas biogalios produktyvumas gali būti įveiktas pasitelkiant savo tiesioginę priešpriešą – *ne*produktyvumą. Tokią rezistencijos liniją būtų galima sąlygiškai apibrėžti kaip *negatyvią*. Įdomu, kad ją plėtoja pats Deleuze'as. Interviu su Negri, aptardamas, kaip galima ištrūkti iš viską apiman-

čios kontrolės spąstų, filosofas atkreipia dėmesį į imanentiškai komunikacijai (ir su ja neišvengiamai susijusiam medijavimui) būdingą problemišumą. Derėtų suvokti, jog medijos kaip komunikacijos formos, pirmiausia ir svarbiausia, yra ne techninės, bet socialinės – o tai reiškia, kad jos yra tiesiogiai priklausomos nuo socialinio, politinio ir ekonominio konteksto, kuriame jos randasi. Deleuze'as įspėja, kad dabartiniame kontekste komunikacija yra „korumpuota“, tad, atrodo, vienintelis pasipriešinimo priverstiniam komunikacijos imperatyvui būdas yra „kurti nekomunikacijos vakuoles“ ir „grandinės pertraukiklius“ (Deleuze 1990). Tai yra Deleuze'o filosofijos tamsusis aspektas, kurį išryškina Culpas: kurti ne jungtis, bet disjunkciją, ne ištraukti, o pasitraukti, galiausiai, ne komunikuoti (implikuojant lotynišką žodžio *communus* reikšmę – „bendras“), bet slėptis ir išlaikyti tylą. Tariant Thackerio žodžiais, toks anti-komunikacijos modelis leistų paversti biopolitiką į jos inversiją – nekropolitiką, suvoktą kaip sveiko ir vientiso politinio kūno irimą (Thacker 2011: 154).

Antra vertus, galima pagrįstai teigti, jog toks pesimistinis rezistencijos scenarijus kultivuoja solipsistinį eskapizmą, kuriam pačiam norėtusi priešintis ir ieškoti kitokių būdų įveikti biomedijų kontrolę. Tad kaip antrą rezistencijos liniją aptarsiu *kritinę*. Vartodamas kritikos sąvoką, turiu omenyje ne pasyvią ar reaktyvią kritiką, užimančią transcendentinę (anapus) poziciją kritikuojamo objekto atžvilgiu, bet Massumi siūlomą imanentišką kritiką. Filosofas aiškina, kad imanentiška kritika „keičia pačias radimosi (*emergence*) sąlygas. Užuovertinusi tapsmą, ji ištraukia į jį“ (Massumi 2015: 71). Kaip tokį ištraukimo būdą galima vertinti Fullerio ir Goffey plėtojamą „blogųjų medijų“ (*evil media*) konceptą, kuris, viena vertus, yra *epistemologinis* naujos medijų teorijos projektas, o, antra vertus, *etinė-politinė* strategija, veikianti Massumi siūlomu imanencijos principu.

Fulleris ir Goffey kritiškai reflektuoja senąją *Google* (kaip vienos reprezentatyviausių kontrolės paradigmoje veikiančių korporacijų) šūkį „Nebūkite blogi“ („*Don't be evil*“). Kas šiame kontekste yra blogis? Medijų teoretikai grindžia savo blogio sampratą filosofo Jeano Baudrillard'o įžvalgomis. Pastarojo teigimu, šiuolaikiniame socialiniame-politiniame klimato medijos formuoja „gerą“ subjektą, kuris pasižymi tokiomis savybėmis, kaip „infantilizmu, hiperkonformizmu, visiška priklausomybe, pasyvumu, idiotiškumu“ (Baudrillard 1983: 107), tad gėris pasirodo ne kaip transcendentalinė, universali vertybė, bet kaip sisteminis (bio)galios aparato produktas. Vertinant šiuo aspektu, blogis yra šio priverstinio gėrio imperatyvo atmetimas, atsisakymas būti sistemos dalimi. Tad blogis, užuovertinęs prieš *status quo*, apnuogina slepiamą esančios sistemos antagonizmą ir kultivuoja jį. Tai nėra maištas *per se*, nors galima įžvelgti ir pastarojo elementų; veikiau blogis atskleidžia tai, kas yra imanentiškai neatsiejama nuo bet kurios sistemos, jos vidinius prieš-

taravimus, skirtumus ir trūkius, kuriuos pati sistema bando užmaskuoti. Kaip tai realizuojama medijų studijose?

1. Bypass Representation
2. Exploit Anachronisms
3. Stimulate Malignancy
4. Machine the Commonplace
5. Make the Accidental the Essential
6. Recurse Stratagems
7. The Rapture of Capture
8. Sophisticating Machinery
9. What is Good for Natural Language is Good for Formal Language
10. Know your Data
11. Liberate Determinism
12. Inattention Economy
13. Brains Beyond Language
14. Keep Your Stratagem Secret As Long as Possible
15. Take Care of the Symbols, The Sense Will Follow
16. The Creativity of Matter

Stratagemų sąrašas (paimta iš Jussi Parikka tinklaraščio: <https://jussiparikka.net/2011/06/14/do-some-evil/>)

Fuller ir Goffey siūlo konkrečias stratagemas – taktikas, panaikinančias įtampą tarp medijų teorijos ir *praxis*, nukreiptas į (arba prieš) partikuliarias medijų praktikas, žinių korpusus ir institucijas (Fuller, Goffey 2009: 141). Paprastai tariant, stratagema yra reaktyvi strategija, kontrtaktika, kuria siekiama pergudrauti oponentą. „Blogosios medijos“ kaip atsvara manipulytyvioms biomedijoms kuria rezistencijos infrastruktūras, kurios sabotuoja įprastą (bio)medijų veiklą. Kadangi medijų teoretikai siūlo net šešiolika stratagemų, būtų sudėtinga jas visas išsamiai aptarti. Todėl pamėginsiu bent punktyriškai nužymėti pagrindinius stratagemų vektorius. „Blogųjų medijų“ studijos skatina atsisakyti reprezentacijos (panašiai, kaip Deleuze’as kalbėjo apie „grandinės pertraukiklius“), nepasikliauti įprasta simboline tvarka, ne tik žinoti ir valdyti savo duomenis, bet ir sąmoningai juos keisti ir iškreipti, išlikti nedėmesingiems dėmesio ekonomikoje, veikti nenuspėjamai ir spontaniškai, galiausiai, nuolatos „perdirbinėti“ savo stratagemas ir laikyti jas paslapyje.

Nesunku pastebėti, kad kiekvienas šių vektorių iš esmės nurodo tą pačią kryptį – veikti priešingu būdu nei to reikalauja biomedijų *modus operandi*. Svarbu suvokti, kad tai yra algoritmizuotos struktūros, užprogramuotos veikti neapibrėžtomis sąlygomis – tačiau vargu ar jos geba nustatyti ir pakeisti šias sąlygas; ir, nors jos yra besimokančios (*self-learning*) bei adaptyvios, arba, Thackerio teigimu, „veikia pernelyg gerai“, tai toli gražu nereiškia, kad jų veikimas yra tobulas, o jų neįmanoma sabotuoti. Triukšmas, piratavimas, užkrėtimas virusais yra, kaip rašo

Deleuze'as „Priešaš apie kontrolės visuomenę“, potencialūs pavojai nenuilstamai veikiančiai, laisvai pasklidusiai kontrolei. Performuluojant Fullerio ir Goffey strata-gemas į Deleuze'o filosofinę kalbą, biomedijoms, kurios nuolat *reteritorizuoja* – dė-mesį, potyrius ir jausmus, afektus ir kūniškas gebas – ir paverčia juos kapitalu, reikia priešintis totalia *deteritorizacija*: kreatyviu chaosu, iš kurio neišvengiamai atsiranda skrydžio – arba pabėgimo – linijų. Metaforiškai tariant, tapti „virusu“, sukeliančiu pavojų „tobulai“ veikiančiai sistemai, jos tariamam integralumui. O tai reiškia tapti *blogiu* biomedijų (eko)sistemoje, kuri funkcionuoja *per gerai*.

Gauta 2021-07-04
Priimta 2021-09-30

Literatūra

- Baudrillard, J. 1983. *In The Shadow of the Silent Majorities... or the End of the Social*, translated by P. Foss, P. Patton, J. Johnston. NYC: Columbia University.
- Clough, P. 2010. “The Affective Turn: Political Economy, Biomedica, and Bodies”, in Gregg, M., and Seigworth, G. (eds.). *The Affect Theory Reader*. Durham & London: Duke University Press, p. 206–225.
- Clough, P. 2018. *The User Unconscious: On Affect, Media, and Measure*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Culp, A. 2016. *Dark Deleuze*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Deleuze, G. 1990. “Conversation with Antonio Negri” (Interview), translated by M. Joughin, *Futur Anterieur*, Spring, No. 1. Prieiga per internetą: <https://www.generation-online.org/p/fpdeleuze3.htm> [žiūrėta 2021-05-27].
- Deleuze, G. 2012. „Priešaš apie kontrolės visuomenę“, in Deleuze, G. *Derybos. 1972–1990*. Vertė N. Milerius, L. Perkauskytė, A. Žukauskaitė. Vilnius: Baltos lankos, p. 272–280.
- Deleuze, G., Parnet, C. 2006. *Dialogues II*, translated by H. Tomlinson, B. Habberjam. New York, London: Continuum.
- Foucault, M. 2008. *The Government of Self and Others: Lectures at the College de France 1982–1983*, translated by G. Burchell. New York: Palgrave Macmillan.
- Fuller, M., and Goffey, A. 2009. “Toward an Evil Media Studies”, in Parikka, J., and Sampson, D. (eds.). *The Spam Book: On Viruses, Porn, and Other Anomalities*. NYC: Hampton Press, p. 141–159.
- Fuller, M., and Goffey, A. 2012. *Evil Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Galloway, A. 2012. “Computers and the Superfold”, *Deleuze Studies*, 6 (4): 513–528.
- Grusin, R., and Bolter, J. 1999. *Remediation: Understanding New Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Hayles, K. 2006. “Traumas of Code”, *Critical Inquiry*, 33 (1): 136–157.
- Massumi, B. 2002. *Parables for the Virtual: Movement, Affect, Sensation*. Durham & London: Duke University Press.
- Massumi, B. 2015. *Politics of Affect*. Cambridge: Polity.
- Neidich, W. 2016. “Cognitive capitalism and the governance of the prefrontal cortex”, in Prozorov, S., and Rentea, S. (eds.) *The Routledge Handbook of Biopolitics*. London & New York: Routledge, p. 187–204.
- Petrina, D. 2021. “Affect Trapped: Algorithms, Control, Biopolitical Security”, in Wrobel, S., and Skonieczny, K. (eds.). *Living and Thinking in the Postdigital World: Theories, Experiences, Explorations*. Warsaw: UNIVERSITAS, p. 219–234.
- Robinson, S. 2016. “The Vital Network: An Algorithmic Milieu of Communication and Control”, *Communication +1*, 5, article 5: 1–22.

- Terranova, T. 2004. *Network Culture: Politics for the Information Age*. London: Pluto Press.
- Thacker, E. 2004. *Biomedica*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Thacker, E. 2011. "Necrologies, or the Death of the Body Politics", in Clough, P., and Willse, C. (eds.). *Beyond Biopolitics: Essays on the Governance of Life and Death*. Durham & London: Duke University Press, p. 139–163.
- Thacker, E. 2014. "Dark Media", in Galloway, A., Thacker, E., and Wark, M. (eds.). *Excommunication: Three Inquiries in Media and Mediation*. Chicago & London: The University of Chicago Press, p. 77–151.

Denis Petrina

BODILY MEDIATION: BIOMEDIA IN THE CONTEMPORARY SOCIETY OF CONTROL

Summary

The aim of this article is to present, discuss and critically reflect the emerging in media studies notion of biomedica, which refutes the alleged dichotomy between technology and the body. In the broadest sense, biomedica can be construed as a particular way of mediation whereby the media directly affect and transform the biological dimension of the body and *vice versa*. The article opens with the discussion of the context in which biomedica emerge – the societies of control (G. Deleuze). In the this first part, the genesis of the concept of biomedica is discussed, as well as two conceptual paradigms – epistemological (E. Thacker's "dark media") and ethical (M. Fuller, A. Goffey's "gray media") are presented. In the second part, the nexus between biomedica and the cyberbiopolitical regime is highlighted, as well as a peculiar form of biopower, functioning through biomedica – neuropower (W. Neidich) is presented. Ultimately, two potential resistance lines (negative and critical) are examined.

KEYWORDS: biomedica, "dark media", "gray media", biopolitics, control.